

“Je spreekt een student aan op wat zij doet, niet op wat zij is”

VERSCHILLEN IS EEN WERKWOORD

Gastcolumn van prof. dr. Berteke Waaldijk

door Berteke Waaldijk - Als docent heb ik geleerd dat feedback beter werkt wanneer je niet op de persoon speelt. “Jij hebt deze zin slordig geformuleerd”, is beter dan “Jij bent slordig”. Op die manier kan de student zich voorstellen dat zij een andere zin zou schrijven. Je reduceert haar niet tot een vakje (lui, goed, slordig, slim) maar laat zien dat academisch werken aangeleerd kan worden. De beste leerdoelen zijn daarom omschrijvingen van handelingen die een student na afloop van een cursus of een programma kan verrichten. Je spreekt een student aan op wat zij doet, niet op wat zij is. Men wordt niet als academica geboren, maar men wordt tot academica gemaakt.

Toch lijkt deze gouden regel vergeten zodra het over diversiteit gaat. Dan vliegen de geturfde identiteiten je om de oren: mensen met en zonder beperkingen, rijk en arm, eerste, tweede of derde generatie academisch gevormd; eerste, tweede, derde generatie met Nederlandse staatsburgerschap; vrouwen, mannen, LGBT. De opgelepelde cijfers schreeuwen dan om interventies: meer meiden naar bèta, meer allochtonen naar de cultuurwetenschappen, meer buitenlanders naar de UU, meer LGBTQ in de staf, meer vrouwen hoogleraar.

De bewijslast van het belang van diversiteit komt dan te liggen bij mensen die een afwijkende identiteit hebben. Hun aanwezigheid maakt het verschil. De nadelen van deze benadering zijn zonneklaar: de ‘minderheden’ worden aangesproken en afgerekend op hun identiteit. Een vrouwelijke hoogleraar moet uitleggen hoe zij een loopbaan met moederschap combineert, de student met zogenaamd niet-westerse grootouders moet uitleggen wat zij van IS vindt. Dat noem ik het ‘outsourcen van diversiteit’: een homogene organisatie hoopt op meer diversiteit via het binnenhalen van buitenstaanders die andere verhalen vertellen.

Uitsluiting

Het gevaar van die benadering is dat de ‘meerderheid’, de mensen die elkaar denken te herkennen, niet hoeft te praten over

verschillen. De privileges die gepaard gaan met een witte huid blijven onbesproken. De voordelen van les krijgen in je moedertaal lijken vanzelfsprekend. En als er dan lastige vragen komen over uitsluiting, dan is identiteit heel snel een vluchtweg: ik ben toch geen racist, ik ben toch geen seksist? Einde gesprek.

Toch zijn gesprekken over uitsluiting op de UU nodig. Net als bij feedback in het onderwijs, werkt dat beter wanneer we praten over gedrag dan over identiteit. Dat vereist wel dat we ‘gedrag’ oprekken: profiteren van vanzelfsprekendheid is gedrag, anderen aanspreken op hun afwijkende identiteit is een handeling, samenwerken met witte scholen om toekomstige studenten binnen te halen is een actie.

Verschillen

In het afgelopen jaar hebben een aantal studenten in de U-raad zich het vuur uit de sloffen gelopen voor diversiteit. Bij een bijzonder slotdebat in april sprak een bont gezelschap over mogelijkheden om de UU meer divers te maken. Het goeie van die avond was dat het ging over dingen die mensen konden doen:

- aandacht besteden aan de contexten waarbinnen wetenschappelijke kennis lange tijd een zaak van witte mannen was, is een daad;
- luisteren naar studenten en collega’s die zich niet thuis voelen aan de universiteit is gedrag;

- inbreng belonen van studenten en collega’s die andere werelden binnenbrengen is een handeling;
- eisen dat een docent met basiskwalificatie onderwijs aan de UU kennis moet hebben over structurele effecten van racisme, seksisme en andere vormen van uitsluiting, kun je doen.

Ik blijf een onverbetterlijke optimist. Ik denk dat studenten kunnen leren academisch te handelen. Ik denk ook dat de UU kan leren meer te doen met diversiteit. Verschillen is een werkwoord. Mijn leerdoel voor het strategisch plan: de UU is in staat structureel studenten en onderzoekers aan te trekken die van elkaar verschillen, en daar iets mee te dóén.

Berteke Waaldijk is historica. Zij is hoogleraar Taal- en cultuurstudies aan de Faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit Utrecht en aangesloten bij het Graduate Gender Programme. Waaldijk doet historisch onderzoek naar de geschiedenis van sekse, cultuur en burgerschap. Zij publiceert over geschiedenis van sociaal werk in Nederland en Europa, koloniale cultuur en burgerschap, Nederlandse vrouwenbewegingen in de 19e en 20e eeuw en over gender, geschiedenis en wetenschapskritiek.